

Boštjan Pihler
Eko krog

Zaničljiv odnos do javnosti na primeru izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge cementu

Povzetek

V postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu se je jasno pokazal skrajno zaničljiv odnos do javnosti od državnih organov, v tem primeru Agencije RS za okolje in Ministrstva za okolje in prostor. Velik del javnosti je bil iz postopka izločen že z napačno določitvijo vplivnega območja Lafarge Cementa in z neprimerno določitvijo statusa naprave v Lafarge Cementu. Tako sta v postopku sodelovala le dva stranska udeleženca: Uroš Macerl, kmet, ki živi in dela v neposredni bližini Lafarge Cementa, in Občina Trbovlje. Status stranskega udeleženca v postopku je poskušala pridobiti tudi Občina Zagorje ob Savi, saj Lafarge Cement s svojimi izpusti vpliva tudi na njeno območje, vendar zaman. Agencija RS za okolje je zavrnila njeno vlogo, Ministrstvo za okolje in prostor pa pritožbo. Stranski udeleženec Macerl je v postopku ves čas aktivno sodeloval, v nasprotju z njim pa je bila Občina Trbovlje v celotnem postopku povsem neaktivna. Ta neaktivnost trboveljske občine seveda ni bila v javnem interesu, vodila pa jo je bolj ali manj prikrita preračunljivost (koruptivno prakso med Občino Trbovlje in Lafarge Cementom je letos v svojem mnenju potrdila tudi protikorupcijska komisija). Celoten postopek izdaje okoljevarstvenega dovoljenja se je vodil skrajno privilegirano za Lafarge Cement in izključno v njegovo korist, za stranskega udeleženca pa je postopek tekel že kar ponižujoče. Agencija RS za okolje in Ministrstvo za okolje in prostor sta na eni strani povsem nekritično sprejela sedemnajst dopolnitev vloge Lafarge Cementa, na drugi strani pa sta gladko zavrnila vse pripombe oziroma dokazne predloge, ki jih je dal stranski udeleženec Macerl (skupaj jih je bilo več kot šestdeset) – njegovi dokazni predlogi so bili (razen v enem primeru) zavrnjeni brez kakršne koli utemeljitve.

Ključne besede: Lafarge Cement, okoljevarstveno dovoljenje, onesnaževanje, zaničevanje, javnost

1. Uvod

Prevzem Cementarne Trbovlje, ki ga je izvedla multinacionalka Lafarge konec leta 2002, in pozneje delovanje cementarne, ki se je po prevzemu preimenovala v Lafarge Cement, je žalostna zgodba o brezobzirnosti do okolja in ljudi, ki v njem živijo. In sicer o brezobzirnosti ne le kapitala, temveč tudi slovenskih strokovnih, upravnih, političnih in oblastniških struktur. Kajti vseskozi se moramo zavedati preprostega dejstva, da francoski Lafarge Cement v Sloveniji počne točno to, kar mu slovenska država dovoljuje – nič več in nič manj! Boj Eko kroga za znosnejše, s tem mislimo predvsem manj bolno življenje v Zasavju, je pravzaprav

boj proti zahrbtnosti lastne države, proti njenim oblastniškim in političnim strukturam ter njihovim preračunljivim spletkam, ki jih prikrito izvajajo v navezi s kapitalom (v tem primeru tujim). V šestih letih boja se je nabralo veliko dokazov, ki vse to potrjujejo, ne nazadnje je tudi protikorupcijska komisija v svojem mnenju z dne 22. aprila 2010 opozorila na koruptivno prakso med Občino Trbovlje in Lafarge Cementom.

V zasavskem boju državni aparat in Lafarge Cement dobivata bitko za bitko, najbolj pa izgublja zasavska javnost, ki ni le žrtvovana, temveč tudi povsem zaničevana. Zelo jasno se je skrajno zaničljiv odnos do zasavske javnosti pokazal ravno v postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu.

2. Postopek izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu kot primer zaničevanja zasavske javnosti

Lafarge Cement je vlogo za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja na Agencijo RS za okolje (ARSO) podal 30. oktobra 2006. Pozneje, 12. julija 2007, je k prvotni vlogi, ki se je nanašala le na proizvodnjo cementa, dodal še vlogo za sežig nevarnih odpadkov v cementarniški peči.

Status stranskega udeleženca v postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja za Lafarge Cement sta imela Uroš Macerl, kmet iz Ravenske vasi, in Občina Trbovlje. Macerl je v postopku ves čas aktivno sodeloval, Občina Trbovlje pa je bila v celotnem postopku povsem neaktivna. Ta neaktivnost seveda ni bila v javnem interesu, vodil pa jo je preračunljivi razlog, da bi Lafarge Cement okoljevarstveno dovoljenje čim prej dobil. Kupčije z Lafarge Cementom, ki je sponzor nekaterih dejavnosti v občini, so predstavnike občine pripeljale tako daleč, da so bili pripravljeni verjeti še tako prozornim in preprosto preverljivim lažem; na primer tudi tej, da na vplivnem območju Lafarge Cementa ni stalnih prebivališč ljudi (predstavniki občine Trbovlje so tako zatajili del prebivalstva). Zaradi prikritih špekulacij je Občina Trbovlje delovala v škodo okolja in ljudi, ki v njem živijo.

2.1 Vpliv javnosti sta močno omejila že nepravilna določitev vplivnega območja Lafarge Cementa in neprimerna določitev statusa same naprave

ARSO je po kar dveh poteh, in sicer z zgrešeno odločitvijo o pravilnosti določitve vplivnega območja in s pomanjkljivo kvalifikacijo naprave, iz postopka neupravičeno izločila javnost, na katere bivalno okolje in zdravje izdano okoljevarstveno dovoljenje nedvomno vpliva. S tem sta bila kršena tako Zakon o varstvu okolja kot Aarhuška konvencija.

Dobesedno v posmeh znanosti in še posebej prebivalcem Zasavja je bilo določeno vplivno območje za Lafarge Cement. Namesto predpisanih Lagrangevih modelov za določanje vplivnega območja (Uredba o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja, Ur. l. RS, št. 31/2007) je izvajalec Elektroinštitut Milan Vidmar uporabil model SCREEN 3. S tem je bilo Lafarge Cementu določeno neverjetno majhno vplivno območje, le v radiu 500 metrov okrog dimnika. Z določitvijo tako majhnega vplivnega območja je bila med drugim močno omejena aktivna udeležba javnosti, saj lahko kot stranski udeleženci v postopku sodelujejo le lastniki nepremičnin na vplivnem območju. Poleg vsakodnevnih izkušenj pri opazovanju izpustov iz Lafarge Cementa nam upravičen dvom o verodostojnosti določitve vplivnega območja dokazujejo tudi študija Delež velikih nepremičnih virov emisij pri obremenjevanju zraka v Zasavju in njihov vpliv na kakovost zraka v Zasavju s svojimi modeli širjenja onesnaženja (IE Energis), projekt Zdravje za Zasavje Zavoda za zdravstveno varstvo Ljubljana in poročilo ARSO Opredelitev virov delcev PM10 v Sloveniji.

Na tej podlagi – ker na vplivnem območju nima v lasti nepremičnin – v postopku ni bilo dovoljeno sodelovati sosednji Občini Zagorje ob Savi. Glede na to, da Lafarge Cement stoji tik ob njeni meji in ima s svojimi izpusti nedvomno vpliv na njeno območje, je Občina Zagorje ob Savi na ARSO dala vlogo za dodelitev statusa stranke v postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu. ARSO je odgovorila s sklepom, da se Občini Zagorje ob Savi ne prizna status stranke v postopku, ker občina nima v lasti nobene nepremičnine na vplivnem območju Lafarge Cementa. Občina se je pritožila na Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), ki pa je pritožbo z odločbo zavrnilo. Občini je tako ostala le še možnost tožbe na Upravnem sodišču Slovenije, ki pa je ni izkoristila.

Če bi se v postopek vključila Občina Zagorje ob Savi, ki bi zavzela aktivno vlogo (in ne statusa nemega opazovalca, kot je na primer Občina Trbovlje), bi bilo zagotovljeno ravnovesje orožij med strankami, nasproti bi si stala kapital in lokalna skupnost, ki mora skrbeti tudi za interese svojih prebivalcev (kar izhaja tudi iz določbe drugega odstavka 70. člena ZVO-1). Lokalna skupnost je močnejši subjekt kot njen prebivalec in v postopku bi bil gotovo zagotovljen za obe stranki enakovreden položaj, kar bi vplivalo tudi na spoštovanje položaja stranskega udeleženca Macerla. Njemu pa bi bilo dokazovanje dostopnejše, saj bi finančni del lažje pokrila lokalna skupnost, v tem primeru Občina Zagorje ob Savi.

Med postopkom je bil Lafarge Cementu neprimerno določen tudi status naprave. Možnosti sta bili dve: da se napravi določi status obstoječe naprave ali da se jo opredeli kot novo napravo. Zaradi vseh dograjevanj in neobstoja uporabnih dovoljenj bi bila pravilnejša določitev statusa nove naprave in tudi Ministrstvo za okolje in prostor je v svojem mnenju takšen status enkrat že potrdilo. Vendar bi v tem primeru celoten postopek potekal drugače in z večjim vplivom prizadete javnosti. Zato se je ARSO raje odločila (in tudi MOP je spremenil svoje mnenje) napravi dodeliti status obstoječe naprave.

2.2 ARSO je Lafarge Cementu nekritično dovolila številne dopolnitve vloge

O veliki pristranskosti v korist Lafarge Cementa potrjuje dejstvo, da je smel Lafarge Cement med postopkom kar sedemnajstkrat dopolniti svojo vlogo. Ker nobene od teh dopolnitev ni zahteval stranski udeleženec v postopku Uroš Macerl (torej ni šlo za neke kaprice), je jasno, da je bila prvotno oddana vloga izjemno slaba, nepopolna in bi jo morala Agencija RS za okolje zavrnilo. Namesto tega je agencija uslužno zahtevala in nekritično sprejemala nove in nove dopolnitve.

V letu in pol ter med postopkom sedemnajstkrat dopolnjen zahtevek, posledica česar ugoditev zahtevku v celoti, pomeni hudo kršitev načela zakonitosti (6. člen Zakona o splošnem upravnem postopku, ZUP) in varstva pravic strank ter varstva javnih koristi (7. člen ZUP). Organ mora v upravni zadevi odločati po zakonu in podzakonskih predpisih. Sedemnajstkrat dopolnjen zahtevek pomeni, da zahtevek, kot je bil osnovno vložen, nikakor ni izpolnjeval zakonskih in drugih pogojev, da se mu ugodi in se izda okoljevarstveno dovoljenje. S postopanjem, ko ARSO ni odločala na podlagi zahtevka, ampak je torej odločala na podlagi njegovih dopolnitev, je tudi onemogočila stranskemu udeležencu Macerlu, da zavaruje in uveljavi svoje pravice. Temeljno pravilo vseh postopkov in upravnega postopka je, da mora biti vloga razumljiva in mora obsegati vse, kar je treba, da se lahko obravnava (prvi odstavek 66. člena ZUP).

Zahtevek Lafarge Cementa tej zahtevi postopkovnega zakona nikakor ni zadostil, ARSO pa ni postopala po ZUP in Lafarge Cementa ni pozvala k dopolnitvi zahtevka, če je menil, da vloga ni razumljiva ali je nepopolna. ARSO je z nerazumnim, tudi arbitrarnim in škodljivim postopanjem, ko je dopuščala sedemnajst dopolnitev zahtevka, na eni strani privilegirala položaj Lafarge Cementa, po drugi strani pa je bil do stranskega udeleženca Macerla postopek nepregleden; utemeljitev zahtevka se je dopolnjevala in dopolnjevala, s tem pa je bil stranski udeleženec še dodatno postavljen v izrazito podrejen položaj, ko je lahko le odgovarjal na nenehne dopolnitve. Postopek, v katerem sta se znašla močan kapital z velikimi dobički (multinacionalka) na eni strani in pritožnik kot fizična oseba, lastnik manjše kmetije, ki mora iz dohodka s kmetije preživeti še dva mladoletna otroka, na drugi strani, je bil z načinom postopanja, ko je upravni organ omogočal dopolnjevanje vloge, po drugi strani pa zavračal vse dokazne predloge nasprotnega udeleženca, le formalnost – in to s kršitvami obremenjena formalnost. Takšno vodenje postopka je bilo vsekakor tudi v nasprotju z javno koristjo.

2.3 ARSO je stranskemu udeležencu zavrnila vse dokazne predloge

Na drugi strani je bil odnos ARSO do stranskega udeleženca v postopku Uroša Macerla skrajno ignorantski, celo ponižujoč. Macerl je s pomočjo ugledne odvetniške družbe Čeferin med postopkom podal 66 argumentiranih pripomb (10 glede kršitve postopka in 56 vsebinskih). ARSO in MOP nobeni od pripomb nista ugodila, še huje, pripombe (razen ene) so bile zavrnjene brez kakršne koli obrazložitve. Kar seveda ni le nedopustno po ZUP, ampak je tudi ponižujoče do stranskega udeleženca v postopku. Stranskemu udeležencu z vsemi svojimi dokaznimi predlogi ni uspelo zasejati niti najmanjšega dvoma glede dokumentacije, ki jo je v postopku predložil Lafarge Cement, čeprav gre za regijo, za katero je splošno znano, da se ljudje tja ne priseljujejo in da tam nočejo živeti prav zaradi onesnaženega zraka. V takšnih okoliščinah ARSO in MOP kljub predloženi študiji glede zdravja prebivalcev niti za hip nista podvomila o učinkih in posledicah okoljevarstvenega dovoljenja, ki bo že po definiciji (68. člen ZVO-1) lahko povzročilo onesnaženje večjega obsega. Gladko so bili zavrnjeni vsi dokazni predlogi stranskega udeleženca, do večine njih se ARSO in MOP nista niti opredelila. Zavrnjena je bila celo tako razumna zahteva stranskega udeleženca Macerla, kot je ta, da se v postopek vključita sodna izvedenca hidrometeorološke in zdravstvene stroke. Tudi zahtevo, da bi si v primeru strokovnega ogleda Lafarge Cementa ogledali še kmetijo stranskega udeleženca in vpliv, ki jo ima cementarna nanjo, je ARSO zavrnila.

Če je organ prve stopnje (ARSO) spregledal in ignoriral obsežne dejanske navedbe in dokazne predloge, je organ druge stopnje (MOP) v nasprotju z izrecnim zakonskim določilom ignoriral obsežne pritožbene navedbe, oba pa sta s svojim nedopustnim ravnanjem onemogočila stranskemu udeležencu uveljaviti procesne pravice v tem postopku in posledično možnost dokazovanja svojih argumentov zoper zahtevo za izdajo okoljevarstvenega dovoljenja.

2.4 Lafarge Cement, ARSO in MOP so zatajili del javnosti (prebivalstva)

Najbolj zaničljiv odnos do javnosti (javnost je dobesedno enačena z nič) se zagotovo kaže v ugotovitvi, ki je zapisana v okoljevarstvenem dovoljenju za Lafarge Cement, in pravi, da je naprava na območju brez stanovanj. Gre za napačno ugotovljeno dejansko stanje, na katerega je stranski udeleženec Macerl med postopkom večkrat opozoril tako ARSO kot MOP. A zaman! V neposredni bližini Lafarge Cementa, celo znotraj 500-metrskega pasu okrog dimnika, je namreč več stanovanjskih enot z urejenimi in naseljenimi bivalnimi prostori (na naslovih Ob železnici 14, 15, 17, 19 in Kolodvorska 9, vse v Trbovljah). Tudi matična Občina Trbovlje je ob tej pripombi ostala nema – in tako zatajila del svojega prebivalstva. Seveda tudi stranski udeleženec v postopku Uroš Macerl stanuje v bližini naprave.

3. Sklep

V postopku izdaje okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu je šlo za kršitve tako okoljske kot upravne zakonodaje. Nekatero kršitev določb ZUP so bile tako hude, da je šlo tudi že za kršitev pravice stranskega udeleženca do osebnega dostojanstva in varnosti po 34. členu Ustave RS ter za kršitev pravice zasebnosti in osebnostnih pravic po 35. členu Ustave RS. Ravnanje obeh organov, tako ARSO kot MOP, je bilo za stranskega udeleženca Macerla ponižujoče, čeprav ne gre za represivni postopek. Macerl je želel svoje pravne in osebne koristi, zaradi česar mu je bil status stranskega udeleženca tudi priznan, zavarovati tudi s pomočjo ugledne odvetniške družbe, dal je številne strokovne pripombe, izhajajoč iz okoljevarstvenih predpisov, in pravne pripombe v zvezi s postopkom. Glede na to, kako pa je bil obravnavan, je rezultat postopka lahko doživel le kot ponižanje. Ves postopek je namreč mogoče razumeti kot sporočilo upravnega organa in države, da je nepomemben državljan, ki si je celo drznil z lastno glavo in sposobnostmi nastopiti proti kapitalu in državi.

Z ravnanjem obeh organov prve (ARSO) in druge stopnje (MOP), je bilo poseženo v osebno dostojanstvo, čast in ugled Uroša Macerla kot stranskega udeleženca v postopku. Pravica do osebnega dostojanstva posamezniku namreč zagotavlja priznanje njegove vrednosti, ki mu gre kot človeku in iz katere izvira njegova sposobnost samostojnega odločanja, iz te človekove lastnosti pa izvira tudi jamstvo osebnostnih pravic (tako odločba Ustavnega sodišča RS št. U-I-226/95).

V zvezi s 34. členom Ustave RS pa je bila stranskemu udeležencu Macerlu z izdajo okoljevarstvenega dovoljenja Lafarge Cementu kršena ustavna pravica do varnosti, med katere spada tudi pravica do zdravja, ki mu jo zagotavlja zdravo življenjsko okolje. Država mora državljanom, tudi stranskemu udeležencu Macerlu in njegovi družini zagotoviti okolje, v katerem se počutijo varni pred onesnaženjem in ki ne ogroža njihovega zdravja ali celo življenja.